

مطبوعات در همسایگی ایران

رکن چهارم دموکراسی

در عراق

www.ketab.ir

تألیف: محمد انصاری منش

سرشناسه:	انصاری منش، محمد، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور:	رکن چهارم دموکراسی در عراق / تألیف محمد انصاری منش؛ ویراستار امیر خردمندپور.
مشخصات نشر:	تهران: محمد انصاری منش، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۱۶۰ ص.: مصور (بخشی رنگی)، عکس (بخشی رنگی).
شابک:	۷۰۰۰ ریال (۳۰۰۰ دینار عراقی): ۹-۱۷۷۸-۶۰۰۰-۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	بالای عنوان: مطبوعات در همسایگی ایران.
موضوع:	مطبوعات — عراق — تاریخ
موضوع:	قانون مطبوعات — عراق
موضوع:	آزادی مطبوعات — عراق — تاریخ
موضوع:	عراق — نشریات ادواری
رده بندی کنگره:	۱۳۹۳ الف۴ع / PN۵۴۴۹
رده بندی دیویی:	۰۷۹/۵۶۷
شماره کتابشناسی ملی:	۳۶۳۹۰۸۱

نام کتاب: رکن چهارم دموکراسی در عراق

مؤلف: محمد انصاری منش

ویراستار: امیر خردمندپور

تایپ و صفحه آرایی: مریم زنجانی

ناشر: مؤلف

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ: گنجینه مینیاتور

قیمت: ۷۰۰۰ تومان (۳۰۰۰ دینار عراق)

شابک: ۹۷۸۶۰۰۰۴۱۷۷۸۹

ارتباط با مؤلف: MLANSARI1900@GMAIL.COM

۱۳	فصل اول / رسانه در عراق
۱۴	دوره اول قانون مطبوعات
۱۶	دوره دوم قانون مطبوعات
۱۷	دوره سوم قانون مطبوعات
۱۹	رسانه های حزب بعث
۲۰	نشریات دولتی
۲۱	نشریات حزبی
۲۲	پایان احزاب دیگر
۲۴	مدیران رسانه ای دوران حزب بعث
۲۷	خبرنگاران آزاداندیش

فصل دوم / مطبوعات پس از سقوط حزب بعث

- ۳۱ رسانه های دولتی و شبه دولتی
- ۳۲ رسانه های غیردولتی
- ۳۴ قانون نشریات غیردولتی

فصل سوم / حمایت از خبرنگاران

- ۵۱ فصل چهارم / در حاشیه قانون پیشنهادی
- ۵۳ بخش اول: حقوق خبرنگاران
- ۵۵ بخش دوم: وظایف خبرنگاران

فصل پنجم / قانون مصوب حمایت از خبرنگاران

- ۶۱ بازتاب تصویب قانون حمایت از خبرنگاران

فصل ششم / خبرنگاران و رسانه ها در عراق

- ۷۰ عید مطبوعات عراق

فصل هفتم / تاریخ مطبوعات عراق

- ۷۱
- ۷۲ عراق زیر سلطه عثمانی
- ۷۲ دوران والی عثمانی؛ «مدحت پاشا»
- ۷۴ اولین نشریات تاریخ عراق
- ۷۵ روزنامه های نقاد و آزادی خواه
- ۸۰ استعمار انگلیس
- ۸۲ تفکرات حزبی
- ۸۶ روزنامه های افشاگر
- ۸۷ حزب بعث و کمونیست

فصل هشتم / مطبوعات و تاریخ اقتصادی عراق

- ۹۰ دوران اشغالگری انگلستان
- ۹۱ پایان اشغالگری
- ۹۴ مطبوعات و کارگران
- ۹۵ مطبوعات، احزاب و اقتصاد

فصل نهم / مطبوعات و تاریخ اجتماعی عراق

فرهنگ و مطبوعات ۱۰۷

تاریخ مطبوعات عراق در یک نگاه ۱۱۶

فصل دهم / مطبوعات در زمان عبدالکریم قاسم ۱۱۷

آزادی مطبوعات در دوران زعیم ۱۲۲

کنفرانس های خبری نخست وزیر ۱۲۳

اتحادیه خبرنگاران ۱۲۴

نشریات سری ۱۲۸

رسانه های مذهبی - سیاسی ۱۳۰

فصل یازدهم / آغاز دوران حزب بعث ۱۳۳

فصل دوازدهم / مطبوعات قبل از صدام ۱۳۷

فصل سیزدهم / مطبوعات دوران صدام حسین ۱۳۹

پس از دیکتاتور ۱۴۳

فصل چهاردهم / قانون مطبوعات پیشین عراق ۱۴۵

مقدمه

۱۳ دسامبر سال ۲۰۰۳ میلادی برای مردم عراق، روز بسیار مهم و شروع یک تحول بزرگ در سرنوشت این ملت محسوب می‌شود. نظام دیکتاتوری «صدام حسین» در این روز با یورش نظامیان آمریکایی و متحدانش نابود و سرانجام در اول ماه می همان سال با اعلام پایان جنگ، مقدمه آغاز حکومت و نظام جدید عراق، آغاز گردید.

با پایان نظام ستم بعثی، نخستین قانون اساسی دموکراتیک این کشور در ۱۵ اکتبر ۲۰۰۵ به تصویب رسید. در این نوع از قدرت‌مداری که در زمره نظام‌های مردم‌سالار دسته‌بندی می‌شود، نخست‌وزیر قدرتمندترین فرد در حکومت است. مردم با آراء مستقیم نمایندگان مجلس (پارلمان) را انتخاب می‌کنند و این نمایندگان هستند که موظفند رئیس‌جمهور را معرفی و تأیید صلاحیت کنند. در نهایت رئیس‌جمهور با پیشنهاد بزرگ‌ترین ائتلاف سیاسی پارلمان، نخست‌وزیر را از بین اعضای خود، انتخاب و به پارلمان معرفی می‌کند. نخست‌وزیر منتخب نیز یک ماه فرصت دارد تا با هماهنگی احزاب سیاسی کشور کابینه انتخابی خود را جهت تأیید صلاحیت به پارلمان این کشور معرفی نماید.

واژه «آزادی» در قانون اساسی «جمهوری عراق» در بخش‌های مختلف و به طور مکرر درج است. در فصل دوم بخش آزادی‌ها، ماده ۳۶ آمده است: «حکومت به طوری که به نظم و آداب عمومی لطمه وارد نکند موظف به تأمین موارد ذیل است: ۱ - حق آزادی بیان و ابراز اندیشه با همه ابزارها. ۲ - آزادی مطبوعات، چاپ، نشر و رسانه‌ها. ۳ - آزادی تجمع و تظاهرات مسالمت‌آمیز که براساس قانون سازماندهی می‌شود.»

در کتاب پیش رو که «رکن چهارم دموکراسی در عراق» نامگذاری شده، سعی گردید تا به نگاه نظام دموکراتیک امروز عراق به مطبوعات و همچنین رفتار و حیطة فعالیت عرصه مطبوعات و اطلاع‌رسانی این کشور پرداخته شده است. همچنین بخشی از تاریخ شروع به کار مطبوعات عراق و قانون مطبوعات در دوران‌های مختلف، خصوصاً دوران سیاه حزب بعث، هم مورد تدقیق قرار بگیرد.

لازم به یادآوری است که تا لحظه نگارش این کتاب، عملاً هیچ قانون مطبوعاتی (در قالب آنچه در ایران وجود دارد)، در این کشور تصویب نشده است و تنها در حد همان موارد کلی است که در ماده ۳۶ قانون اساسی عراق وجود دارد. البته ظاهراً تاکنون استدلال اینگونه بوده که اگر تخلف و یا جرمی در مطبوعات صورت گیرد، می توان با استناد به بندهای جرایم قانونی موجود، به آن رسیدگی کرد و نیاز به تصویب یک قانون خاص برای مطبوعات نیست.

در بحث هایی که با یکی از فعالین عرصه مطبوعات عراق داشتم، نبود قانون مطبوعات را در شرایط فعلی بسیار عجیب توصیف کردم، اما پاسخ وی به این ابهام مطرح شده، بسیار جالب توجه بود: «در نظام قبلی، تمامی مطبوعات و رسانه های این کشور مستقیماً زیر نظر دولت و نیروهای امنیتی آن اداره می شد و سطر به سطر مطالب ارائه شده در تمامی رسانه ها زیر نظارت شدید بود. لذا عملاً هیچ قانونی در آن دوران کارایی خاصی نداشت. چرا که اصولاً هیچ رسانه ای در آن نظام آزاد نبود که مخالف سیستم دولت عملکردی داشته باشد. اما اکنون آزادی های کامل به مطبوعات داده شده و چنانچه اتهام و جرمی در نشریه صورت گیرد، تمامی موارد اثبات جرم، مانند اتهام و یا دروغ بستن و... در قانون اساسی دیده شده است».

البته اوایل سال ۲۰۰۹ «اتحادیه روزنامه نگاران عراقی»^(۱) قانونی را به نام «قانون حمایت از خبرنگاران عراقی» تقدیم پارلمان (مجلس) این کشور کرد. تقدیم این

لایحه قانونی بحث‌ها و جدلهایی را هم در جامعه مطبوعاتی عراق داشت تا اینکه در نهایت سال ۲۰۱۱، قانون حمایت از خبرنگاران عراقی به تصویب اعضای پارلمان رسید.

همانگونه که از نام این قانون معلوم است، این قانون بیشتر برای حمایت از خبرنگاران بوده و مسائل حرفه‌ای و حدود اختیارات آنها را تعیین کرده است، کما اینکه برای تأمین حال و آینده آنها در صورت بروز حوادث تروریستی و یا اخراج، دستوراتی را برای دولت حاکم صادر کرده است. ظاهر همانطور که پیش از این گفته شد، ماجرایی است که قانون‌گذاران عراق دلیلی برای تعیین حد و حدود برای مطبوعاتی‌ها و تحریر قانونی به نام «قانون مطبوعات» نمی‌بیند.

مشروح قانون پیشنهادی، بحث‌ها و اختلاف‌نظرها و همینطور متن «قانون حمایت از خبرنگاران عراقی» هم در بخش‌هایی از کتاب پیش رو درج شده است.